

МКОУ «Кизлярская гимназия №1 имени М.В. Ломоносова»
городского округа «город Кизляр»

Открытый урок

на тему:

«ЦI арубак I»

5 класс

Учитель родного языка и литературы

Хадисова Заграь Мургазалиевна

Кизляр

2021-2022

Дарсил тема: Ці арубакі

Дарсил мурадал:

1. Лъай къеялъул:

- Ці арубакі алъул хІакъалъулъ лъай гІагІид гъаби..

2. Лъай цебетІеялъул:

- Авар маці алде рокъи бижизаби

- Хъвавул бажари цебетІезаби.

- БагІи – багІиял даражаялъул гІадкъаял тІуразари

- Хъвавул ва кІалзул калам цебетІезаби

3. Тарбия къеялъул:

- Нилъерго маці ги цІарги кІочене бегъунгутІи бичІчІизаби.

- Кицабаздалъун малъа-хъвай гъаби.

Дарсил алатал: гІахъал, рагІикъотІ, компьютер, бицанкІаби хъвараб плакат, карточкаби, суратал.

Дарсил план.

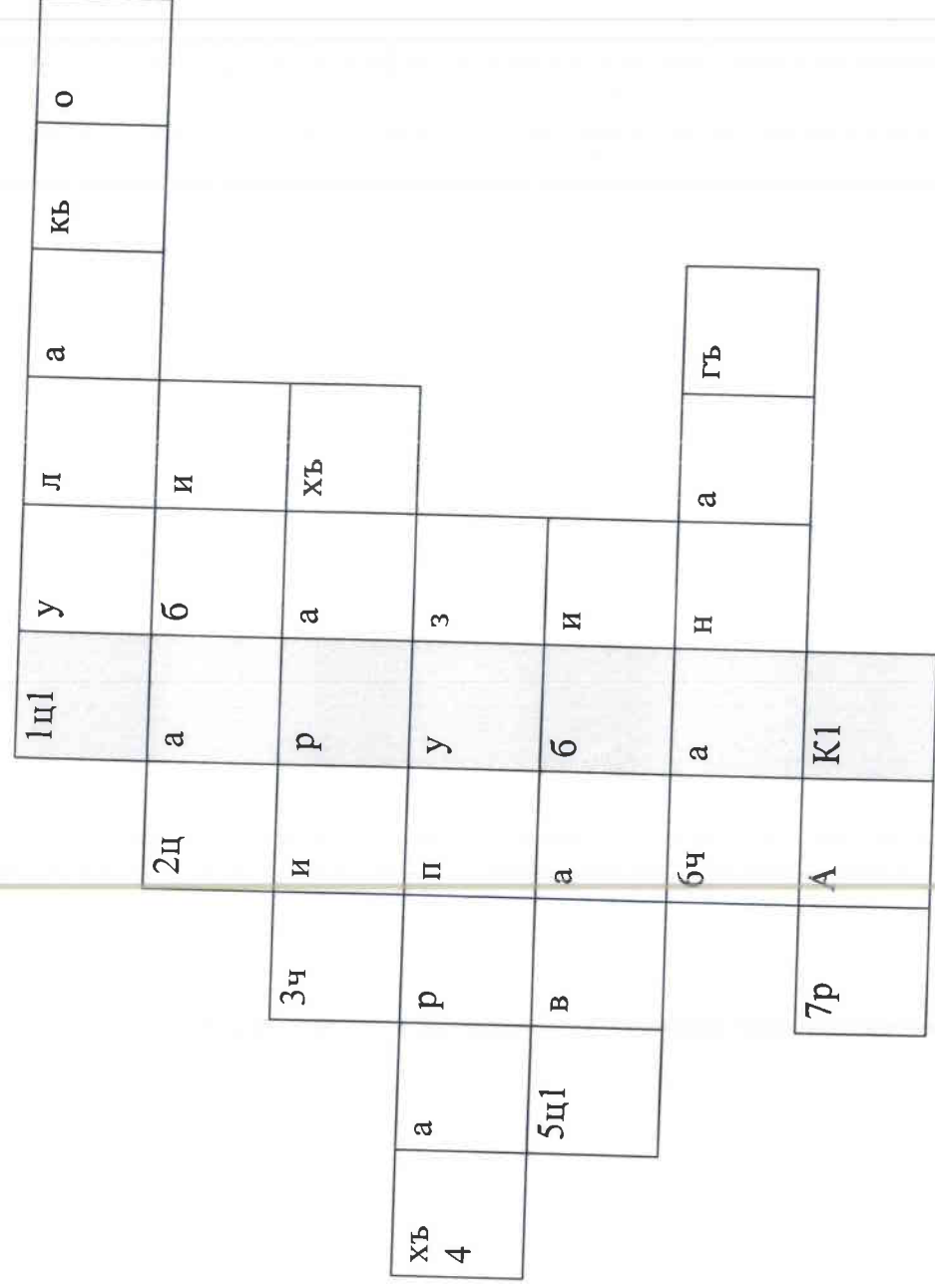
1. Класс дарсиде хІадури
2. Кици.
3. РагІикъотІ (дарсил темаялъул цІар рагъи, дарсил мурадал рици)
4. Антонимал рате.
5. Рокъобе къураб хІалтІиялъул хал гъаби
6. ГъалагІал ритІизари
7. Гъоркъор риччарал хІарпал лъей. Кицаби цІали, цІарубакІал рати, разряд баян гъаби
8. Предложениялъулъ цІарубакІал рате ва кинал предложениялъул членаллъун кколелали бице.
9. Ці арубакІал машгурал хъвадарухъабул асаразулъ
10. ЦІалдохъабаз кучІдул рици
11. Тестал
12. БицанкІаби
13. Текст гІедерго цІализе
14. Дарсил хІасил гъаби
15. Рокъобе хІалтІи къей

Дарсил ин.

1. Клас дарсиде х1 адури.
2. Кици.

У мумуз ирсалге тараб лъик1 абщинаб нилъеца бецулеб г1 адин, нилъеца таралъул къимат гъабизе буго бац1 унеб г1 елалъги. Гъезие нилъеца ц1 унизе х1 ажаг буго нилгерго мац1 ги, ц1 арги, г1 адаталги, тарихги.

3. Раг1 икъот1 (дарсил темаялъул ц1 ар рагъи, дарсил мурадал рици) -Сурагазул ц1 арал хъван, ц1 езабе раг1 икъот1

4. Антонимал рате.
Ч1ЕГ1ЕРАБ
ЛЪИК1АБ
К1УДИЯБ
БОРХАТАБ
ДУН

ТІАД

ХАЛАТАБ

Ці алдохъабазул жавабал(ХЪАХІАБ, КВЕШАБ, ГЫТИНАБ, ТІУЦАБ,
МУН, ГЪОРКЪ, КЪОКЪАБ)

5. Рокъобе къураб хі алті иялзул хал гъаби

«Дие бищун бокъулеб гІ адат».
(гьиті набого сочинение хъвазе, жанире ці арубак І алги ккезарун)

6. Гъалат І ал рит І изари

-Гъал предложениялзуль риччарал гъалаг І ал рит І изаре.

1. Гъассул къер босарав, гъав сородарав сонгрода кидаго лъиего бер
чІ чІ ванищ?

2. нижер калхозалзул цо лемагалъ ункъо къег І ер гъавуна.

(1. Гъасул къер босараб, гъав сородараб сонгрода кидаго лъилго бер
чІ ванищ?

2. Нижер колхозалзул цо лемагалъ ункъо къег І ер гъабунна.)

7. Гъоркъор риччарал хІ арпал лъей. Кицаби ці али, ці арубак І ал рати,
разряд баян гъаби

Жи...-жи... рос...лъ гъобол лъикІ ав.

Ж...д...рго рокъоб къадацаги кумек гъа...ула.

Ж...цаго бухъаралзуве живго ккола.

Д...рго рагІи ккун чІоге, дандиясухъги гІенекке.

Д...ца эмен кваназавура... шурминисан васас мунги кваназаviste вугев.

8. Предложениялзуль ці арубак І ал рате ва кинал предложениялзул
членаллун кколелали бице.

Щиб, Гороч, мун гъал къояз пашманго бугеб, дуде щвараб къварилги
щай дуца бищунареб?

(Щиб (сказ.), Гороч, мун (подл.) гъал(опр.) къояз пашманго бугеб,
дуде(хъ. доп.) щвараб къварилги щай(сказ.) дуца (подл.) бищунареб?)

9. Ці арубак І ал машгурал хъвадарухъабазул асаразуль(ці алдохъабаз
ці арубак І ал ратила)

1. Ятим Эмин

Дун хвараб мехалда,

кьо-лъик1 гъбизе
Къисмат дирго г1адав
къваридав вач1а.
Гъез хъамал гъавурав,
вет1а-векарав,
Дун г1адин, г1азабаз
Г1орц1арав вач1а.

2. Г1анхил Марин
Дуда ч1ор реч1ч1аяв, ч1ух1арав лачен,
Ч1ух1дае мун хъвадун, хъи дие гъеч1о.
Ч1ордал гулла шваяб, сурмияб микки,
Дун тун, цогияй ккун, х1акъ батиларипц?
3. Бакъайч1иса Ч1анк1а
Дур баракат шваяй , щибха гъабилеб,
Рокъл гъава бугин гъаб балагъ дие.
Шалаг1алъи шваяй, дун к1очон тоге,
Дунги дурго гъудул мах1рум гъавуге.
4. Хъабросулъа Мах1муд
Дие лъугъараб щиб, дун вугеб куц щиб,
Кие арай гъудул, гъадин дунги тун?
Гъаб г1аламатго щиб, гъаб х1икматго щиб,
Х1урул1ин йик1анин г1одой ч1ун аск1ой?
10. Ц1алдохъабаз куч1дул рици
Кочюралдаса Саг1ид
Би къун , бец1ана лица дуге т1олабго налъи
Дир биялъин лъалъарал дуца дур ахал-хурзал.
Кинабго дир буголъи дуца бахъуйин араб,
Берзукъа т1аг1а гъанже, т1ок1алъ дир сабру гъеч1о.

Ятим Эмин

Дун хвараб мехалда, кьо-лъик1 гъабизе
Къисмат дирго г1адав къваридав вач1а.
Гъез хъамал гъавурав, вет1а-векарав,
Дун г1адин, г1азабаз г1орц1арав вач1а.

Дун вуго Ятим Эмин кьо бух1арав бесдалав
Дуца мискинзабазе бач1унеб буго балагъ.
Амма бице нижеда, лъие мун даим къураб?
Лъиениги къун гъеч1о,- огъ, панаяб дуниял!...

Мазалиса Г1али

Вегараб бусада берзукъ паркьола
Духъе халагаб нух хирияб Ваглан!
Унтун, чиякълъарав чияр ракъалда
Дун духъ члалгун вуго, глагараб Ваглан.

Кудалиса Хласан.
Жиндир пикру камилас чи хлакър гъавиларо,
Жиндир диван битларас чи багла гъавиларо,
Жиндир макъам рекъарас халкъ къварид гъавиларо,
Гладлуялда хъвадарав, Аллагъ дуца цлунаги.

Гъаракуниса Сагид
Дур баркатаб мугъалда
Дир маглишат буклана;
Дур халимаб хъвадиялъ
Дир хлажатаг тлурана.

Гланхил Марин
Дуда члор речлчлаяв, члухларав лачен,
Члухлдае мун хъвадун,хьи дие гъечло.
Члордал гулла шваяб, сурмияб микки,
Дун тун, цогияй ккун, хлакъ батиларищ?

Б.ЧланкIа
Дур баракаг шваяй , щибха гъабилеб,
Рокъл гъава бугин гъаб балагъ дие.
Шапагалъи шваяй, дун клочон тоге,
Дунги дурго гъудул махлрум гъавуге.

Хъ. МахIмуд
Дие лъугъараб щиб, дун вугеб куц щиб,
Кие арай гъудул,гъадин дунги тун?
Гъаб глаламагго щиб, гъаб хликмагго щиб,
Хлурулгин йикланин глoday члун асклой?

Дунги дуда хадув, халкъалда сурун,
Хвезе бакI балагъун вугин свердулев!
Дуде щиб къо бачлун ,къотлараб хабар ,

Къватлий яхъани щиб, хъван цо кагъатгун?

Телекъа Этил Г1али

Духъали, г1ака, дир рак1го бух1ич1о,
Духъ араб х1амаги х1алт1укъаб бук1ун:
Рихъдае берцинаб варанидул мугъ,
Мун гъорлъа камидал, куц хвана боц1ул.

Инхелоса Къурбан

Дир чорхоль йосана, насыбас ана,
Дир чара бух1араб чараб дуниял,
Дирлъизе хъул лъола, хыхъардула рак1,
Лъимадаго ккараб г1ащикъаб рокъи
Бичунго кколареб чидарлъаниги.

Расул Х1амзатов.

Дун хехго гъаюна гъаб дунялалда,
Гъель кват1ана дие рохелгун талих1,
Амма цо хут1арай рохел йиго дир,
Дида гъеб бич1ч1ана, дир яс Асият.
Гъаб дица г1адинан г1умру гъабизе,
Гъаюн гъеч1о дица хирийй Ася.
Гъединаб ч1аголъи гъельуль бук1ани,
Ч1иван г1уруца ине бокъила дие.
Дур къасдищ бук1араб,къвалакъ кверги ч1иван,
Ч1ух1ун дир ясалъе ханлъи гъабизе?

11.Тестал

Тестал

1.Ц1арубак1илан сунда абулеб?

- А)Предметалгул къадар яги ирга бихъизабулеб каламалгул бут1а.
- Б) Предметияб ц1аралгул, прилагательнойягул, рик1к1еналгул бак1алда

х1алт1изабулеб каламалгул бут1а.

В)Определенияягул цо хасаб тайпа.

2. Кинал разрядазул ц1арубак1ал падежазде сверулел?

А)Киналниги разрядазул

Б)Гъумералгул

В)Ишараялъулги гъумералги

3. Ц1арубак1алъул чан разряд бугеб?

А)7

Б)6

В)5

4. Ц1арубак1алъул гуреб разряд бихъизабе.

А)Суалияб

Б)Цадахълъгиялъул

В)Жибголъгиялъул

5. Жив, жий, жиб, жал, ниж, ниль абурал ц1арубак1ал падежазде сверулаго кин хъвалел?

А) Къбил ц1унун

Б)Рагъарал гъаркъазуль хиси ккун

В)Дефисгун

6. Гъаб предложениелъулъ ц1арубак1 кинаб предложениялъул членлъун ккун бугеб?

Щибаб саг1агалда г1алхул чундузда дур хабар гъикъула бакъанил г1ужалъ.

А)Щибаб-опред., дур-опред.

Б)Щибаб-подлеж., дур-хъв. доп.

В)Щибаб-опред., дур-хъв. доп.

7. Къовул падежалда лъураб ц1арубак1 бате

А)Лъилниги

Б) Нильеого

В)Гъесда

8. К1и билеб гъумералъул ц1арубак1ал рихъизаре

А)Нуж, мун

Б) Ниж, дун

В)Гъав, гъой.

9.Кинал ц1арубак1азул жинс ва форма бук1унареб?

А) Щивалиго, щалниги

Б) Гъав, дой

В)Дун,мун

10. Ниж абураб ц1арубак1 подлежашеелъун ккезабун предложение ургъе.

12.Бицанк1аби

1. Бертин гъабубеб мехалъ ,

Гъаваялда роржунел.
Цинги куркъбиги къунцун,
Ракбуль рукъзал гъарулел(цунцираби)

2. Х1уруль чвердон черх бац1ц1унел,
Чабах кванан квен бигъунел;
Кодор т1ирун т1илал ккведал,
Т1аг1амалда макъу щолел. (г1анк1уял)

3. Кверзухъан г1акълу чвахун,
Г1адамаца г1уц1улел,
Г1адамасул бот1ролъе
Бадисан жаниб унеб;
Жиб кванан т1аг1унарел,
Т1аса ин бук1унарел,
Г1емерал гъурмал ругеб,
Гъаб т1аг1ел щиб жо кколеб?(т1ехъ)

4. Дунялалгул къерал лъазе,
Къуруль ч1арал ч1енкераби,
Къижулелъул т1алъел къалел,
Т1ину гъеч1ел гъит1ин х1орал. (берал)

5. Ургъиб хасел рещ1араб,
Хинаб рокъоб рекъараб,
Пири-ц1аялъ х1алтулеб,
Х1алтанаг1ан бугъунеб.(холодильник)

6. Гъаракъ-калам, кинабго сас
Кквезе бокъун къурда ч1арал,
Кичи-бицен, коч1ол бакъан
Бикъун унел къанал щал жал?(г1ундул)

7. К1иги бералда гъоркъоб
Къилиги ч1ван рек1унеб,
Рек1арасул х1атаца
Х1алт1улежо щиб кколеб?(велосипед)

8. Ц1огъорас бикъуларел,
Бералда бихъуларел,
Цадахъ боссе бигъаяб
Бечелъи щиб чиясул?(махщел)

13. Каламалъул бутлаби ратла гъаре. Ункъо хлубли гъабе.
Анцлабго, моцл, лъиклав, лъимал, глуж, щивниги, ниж, калам, цлодорал,
царалаб, царал, сунца, миллион, цо-цоккун, хъахлал, баргъичалъул, дой,
гъединаб, азаралда кIиго, бецIхъахлилаб, лъицаялиго.

14. Гъал цларубакIал падежазде сверизаре.

Дун, щив, живго, щивниги

15. Текст гIедерго цIализе

ЦI. ХIамзат

ЦIализи ва рукIа-рахъинги нижер мажгитахъ букIунаан. Бусенги-
нижерго гIимугъ, тIад балеб юргъанги- хIулараб цIаха. Стол, бакI
нижер букIинчIо. Портфель, чемодан щиб жояли нижеда лъалеб
букIинчIо. НекIо цIалдохъабазул партал лъица чурулеб букIараб,
лъица букъулеб букIараб? Лъадал цIолеб щив букIарав? ЦIа бакулев
щив букIарав? Кинабго жидецаго гъез гъабулаан. Ниж рахъине кколаан
росулъе щибаб къоялъ, радал ялъуни бакъанида бакize жоялда хадур.
Гъединго ниж щезе кколаан щибаб рузман сордоялъ рукъ-рукъалъул
кIалтIе, гарбида хулжалги ран, ханжу гъаризе. Ханжуги нижер
гIункIаца рукъарал къучIбухъ букIунаан. ХинкIалги нижер жив-
живасул гIуж барал рукIунаан.

16. Дарсил хIасил гъаби (рефлексия)

17. Рокъобе хIалтIи къей